

Postzegelnieuws

PostNL, Marketing, 24 januari 2019

Samenvatting

Uitgifte: 220 jaar postbedrijf

Uitgiftedatum: 24 januari 2019

Verschijningsvorm: vel met 2 postzegels in 2 verschillende ontwerpen

Artikelnummer: 390165

Ontwerp: Beukers Scholma, Haarlem

Uitgifte

Op 24 januari 2019 brengt PostNL het postzegelvel 220 jaar postbedrijf uit, met twee postzegels in twee verschillende ontwerpen. Met de uitgifte vestigt PostNL de aandacht op 1799, het jaar dat de bestaande lokale posterijen in ons land door de staat werden overgenomen en er voor het eerst één nationaal postbedrijf ontstond. Het postzegelvel 220 jaar postbedrijf is ontworpen door het bureau Beukers Scholma uit Haarlem. Op de twee postzegels staat waardeaanduiding 1, bedoeld voor post tot en met 20 gram met een bestemming binnen Nederland.

Onderwerp

Na het uitroepen van de Bataafse republiek in 1795 werden op 15 januari 1799 alle posterijen genationaliseerd. Voor die tijd was de post per stad en niet landelijk georganiseerd. De nationalisatie gebeurde naar Frans voorbeeld, omdat de politiek meende dat alleen de staat over alle middelen beschikte voor 'de openbare vervoering van brieven'. In 1807 volgde de eerste Postwet. In 1844 sloten de spoorwegen een contract met de Posterijen voor het vervoer van post per trein, voor zover dat toen mogelijk was. Nadat de spoorverbindingen door heel Nederland waren aangelegd, ging al het interlokale postvervoer per trein. Pas 153 jaar later (1997) werd het postvervoer per trein vervangen door postvervoer over de weg. De eerste postzegel – met een portret van koning Willem III – dateert uit 1852. Met de Postwet van 1870 werd het gebruik van postzegels op brieven goedkoper dan de verzending van ongefrankeerde brieven. In 1915 voegde de staat de eveneens genationaliseerde telefoonnetwerken toe aan het Staatsbedrijf der Posterijen en Telegrafie (P&T). Deze organisatie werd in 1928 omgedoopt tot het staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie (PTT). In deze periode werden in Nederland, als eerste land ter wereld, postzegels uitgegeven die waren ontworpen door kunstenaars als Jan Toorop, Georg Rueter, Carel Lion Cachet en Jan Sluijters. In dezelfde periode bracht de PTT het aantal postbezorgingen per dag terug van vier naar drie. Na de oorlog werd in heel Nederland volstaan met twee bezorgingen per dag en vanaf eind jaren zestig met één bezorging. De eerste sorteermachine was al begin jaren dertig geïntroduceerd, maar met de komst van de postcode in 1977 verliep de postsortering veel sneller. Automatisch sorteren gebeurt inmiddels zelfs op huisnummer. Vanaf het begin van de twintigste eeuw waren de bancaire activiteiten door de P&T/PTT van zeer groot belang, maar deze werden in 1986 verzelfstandigd tot Postbank, inmiddels onderdeel van ING. De afkorting PTT bleef in gebruik totdat de privatiseringsgolf eind twintigste eeuw alles opschudde en de zelfstandige Koninklijke PTT Nederland (KPN) de PTT verving. Het postbedrijf vormde samen met het telecombedrijf de pijlers onder KPN, dat in 1994 naar de beurs ging. In 1996 werd het Australische logistieke bedrijf TNT overgenomen en later samen met PTT Post als TNT Post Groep aan de beurs genoteerd. Het telecombedrijf ging als KPN ver-

der. Het postbedrijf droeg verschillende namen, eerst TPG Post, vervolgens TNT Post, dat in 2011 werd gesplitst in TNT Express en Koninklijke PostNL. Acht jaar later (2019) besteedt PostNL aandacht aan het 220 jaar oude postbedrijf in Nederland met een bijzondere postzegeluitgifte.

Ontwerp

De twee postzegels van het postzegelvel 220 jaar postbedrijf zijn in grote lijnen elkaars spiegelbeeld. Op de postzegel links is de typografie met de forse waarde aanduiding 1 links aangebracht en de sorteerhaak rechts, op de postzegel rechts is dat precies omgekeerd. Ook de fosforbalk is gespiegeld. Op elke postzegel staan grafische illustraties van driedimensionale enveloppen en pakketten – op de postzegel links zes enveloppen en drie pakketten in de PMS-kleuren rood en in twee oranjetinten, op de postzegel rechts is die verhouding precies omgekeerd. Voor de typografie zijn dezelfde kleuren rood en oranje gebruikt, aangevuld met een PMS-blauw. Tot slot is via zeefdruk een uv-lak aangebracht. Op het vel tussen beide postzegels en op de tabs ernaast staan dezelfde grafische illustraties van enveloppen en pakketten, maar dan in een andere samenstelling. Boven aan het vel staan de namen van de verschillende postorganisaties gedurende de afgelopen 220 jaar, met daaronder de titel van het postzegelvel en de jubileumjaartallen. Voor de typografie is gebruikgemaakt van het lettertype PostNL (FontSmith, Jason Smith/Fernando Mello, 2010).

Ontwerper

PostNL wilde postzegels met een feestelijke sfeer laten ontwerpen, maar ook inhoudelijk aandacht besteden aan de geschiedenis van het 220-jarig bestaan van het Nederlandse postbedrijf. Dat verzoek kwam, met uitgebreide achtergrondinformatie over de Nederlandse posthistorie, terecht bij het ontwerpbureau Beukers Scholma uit Haarlem. "Ook stond in de briefing dat het ontwerp in lijn moest zijn met de postzegels over het postbedrijf uit het recente verleden", zegt Marga Scholma. "Ze moesten zeg maar dezelfde 'mentaliteit' hebben." Scholma verwijst daarbij bijvoorbeeld naar de postzegels van Lex Reitsma uit 1989 (verzelfstandiging), van ontwerpbureau Dietwee uit 2006 (naamswijziging) en van Julius Vermeulen uit 2011 (beursnotering). "En ook de postzegels die wijzelf hebben ontworpen ter gelegenheid van de splitsing van KPN in 1998. Deze nieuwe postzegels 220 jaar postbedrijf zijn in dezelfde traditie gemaakt, op basis van kenmerkende eenvoud, Hollandse nuchterheid en heldere abstractie."

Visuele kracht

Bij de totstandkoming van het definitieve ontwerp zijn Beukers en Scholma niet over één nacht ijs gegaan. Haico Beukers: "Vanaf het begin was duidelijk dat we de geschiedenis wilden verbeelden met een linkerpostzegel die naar het verleden keek, terwijl de rechter het heden en de toekomst moest weergeven. We hebben allerlei ontwerpvarianten verkend om dit in beeld te brengen. Het is natuurlijk onmogelijk om op dit miniformaat alles te vertellen. Je moet het dus abstraheren met een ontwerp dat visueel sterk genoeg is om het verhaal te duiden. We hebben heel wat geëxperimenteerd. Door postbodes en bezorgers van toen en nu tegenover elkaar te zetten, de interactie tussen verzender en ontvanger te laten zien, oude en nieuwe stratenpatronen te combineren of postzegelwaarden uit het verleden en heden af te beelden. Het was ons niet helder genoeg, reden om een andere weg in te slaan. Namelijk door met eenvoudige grafische vormen van brieven en pakketten de ontwikkeling van de postbezorging in de afgelopen 220 jaar te illustreren. Met de kubusvorm van het

pakket verwijzen wij direct naar de prachtige kinderpostzegels uit 1970 van William Graatsma en Jan Slothouber. Zo brengen we ook een ode aan het hoge niveau van Nederlandse postzegelontwerpen en de postzegels van Graatsma en Slothouber in het bijzonder. Deze aandacht voor het ontwerp is in onze ogen een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van het postbedrijf.”

Van lopende band tot feestslinger

Op het postzegelvel hebben Beukers en Scholma de historie van het postbedrijf in Nederland in beeld gebracht aan de hand van de verschuiving in aantallen brieven en pakketten. “Vergeet niet”, legt Scholma uit, “dat het postbedrijf pas in 1881 ook pakjes ging vervoeren. Tot dan toe waren het alleen brieven, drukwerk en kaarten. Door de enorme groei van online verkoop en webwinkels is de bezorging van pakketten in de afgelopen jaren een van de belangrijkste en zichtbaarste activiteiten van PostNL geworden. Die tijdlijn is de basis voor het definitieve ontwerp. Boven aan het postzegelvel wordt die ontwikkeling gevolgd door een opsomming van de verschillende namen die het postbedrijf heeft gedragen. Je kunt het ontwerp ook zien als een lopende band in een sorteercentrum waarop de post zich van links naar rechts verplaatst. Ik weet wel dat het in werkelijkheid gescheiden stromen zijn, maar dat is weer de vrijheid die je als ontwerper hebt. En door het wisselende kleurgebruik en het blokjespatroon is in het postzegelvel ook een feestelijke slinger te herkennen. Want een jubileum, dat vier je.”

Dynamisch driedimensionaal

PostNL is de laatste in de rij van namen die het Nederlandse postbedrijf de afgelopen 220 jaar heeft gevoerd. Voor Beukers Scholma lag het daarom voor de hand om in het ontwerp zo veel mogelijk de huisstijl van PostNL door te voeren, zowel wat betreft lettertype als kleurgebruik. “Het is een bijzonder drukproces geweest”, zegt Beukers. “Ten eerste is er gedrukt met PMS-kleuren, wat niet vaak met postzegels gebeurt. Voor die frisse kleuren hebben we het klassieke PTT-rood gecombineerd met twee kleuren oranje uit de huidige huisstijl van PostNL, aangevuld met een PMS-blauw. Tot slot is via zeefdruk een uv-lak aangebracht voor de vermelding 220 jaar, het logo, de kubusjes en de kleppen van de enveloppen. Dat geeft door de schittering niet alleen een feestelijk effect, maar voegt ook een driedimensionaal effect eraan toe. Dat wordt versterkt doordat de kleuren van de vlakken van de kubusjes van links naar rechts wisselen, waardoor nog meer dynamiek ontstaat.”

Over de ontwerpers

Haico Beukers (1960) en Marga Scholma (1966) zijn sinds 1997 partners binnen Beukers Scholma, gevestigd in Haarlem. Het ontwerpbureau werkt voornamelijk ten behoeve van architectuur en stedenbouw en voor de culturele sector, maar ook voor gemeentelijke instellingen en het bedrijfsleven. Tot de klantenkring behoren op het moment: gemeente Amsterdam Ruimte en Duurzaamheid, nai010 uitgevers, Uitgeverij Thoth, Architectenbureau Meganom Moskou, Heren 5 architecten, historisch onderzoeksbureau Stad en Bedrijf, SteenhuisMeurs cultuurhistorie en gebiedsontwikkeling en Japanmuseum SieboldHuis.

Haico Beukers studeerde van 1977 tot 1983 grafisch ontwerpen aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam, Marga Scholma volgde dezelfde studierichting van 1985 tot 1990, maar dan aan de Academie Minerva in Groningen. Tussen hun afstuderen en de start van hun eigen bureau deden zij beiden ervaring op bij andere bureaus, respectievelijk als partner

en als senior designer. Beiden zijn actief als juryleden voor verschillende prijzen op het gebied van ontwerpen en architectuur en zij adviseren regelmatig studenten van Academie Minerva in Groningen. Sinds 2017 is Haico Beukers voor PostNL adviseur op het gebied van postzegelontwerp.

Beukers Scholma maakte al eerder postzegelontwerpen voor PostNL, waaronder Panorama Mesdag (1995), Honderd voor uw zaken (1997), Splitsing KPN (1998), Nationale Weken van de Kaart (2003), Grenzeloos Nederland: Japan (2014), Scheepsmodellen van het Maritiem Museum (2015) en Denk Groen PostEurop (2016). Ook ontwierpen zij de port-betaaldzegels met de tulp en haring en de baliefraankeerstroken. Voor de postzegels Honderd voor uw zaken won het bureau een Red Dot Award (Special Award Highest Design) en voor het postzegelvel Grenzeloos Nederland: Japan een Silver Award (in het kader van de European Design Awards 2015).

De postzegels zijn, zolang de voorraad strekt, verkrijgbaar bij het postkantoor in de Bruna-winkels en via www.postnl.nl/bijzondere-postzegels. De postzegels zijn ook telefonisch te bestellen bij de klantenservice van Collect Club op telefoonnummer 088 - 868 99 00. De geldigheidstermijn is onbepaald.

Waarde

Op deze postzegels staat waarde aanduiding 1, bedoeld voor post tot en met 20 gram met een bestemming binnen Nederland.

Technische gegevens

Postzegelformaat	36 x 25 mm
Velformaat	144 x 75 mm
Papier	true white met fosforopdruk
Gomming	gegomd
Druktechniek	offset (uv-lak via zeefdruk)
Drukkleuren	rood (PMS 485), oranje (PMS 2010 en PMS 165), blauw (PMS 2368) en zwart (voor de sorteerhaak)
Oplage	150.000 vellen
Verschijningsvorm	vel van 2 postzegels in 2 verschillende ontwerpen
Ontwerp	Beukers Scholma, Haarlem
Drukkerij	Joh. Enschedé Security Print, Haarlem
Artikelnummer	390165